

УДК 332.122:621

І.В. Мартинюк*

ФОРМУВАННЯ МІЖГАЛУЗЕВИХ ЗВ'ЯЗКІВ У МАШИНОБУДУВАННІ

У статті розглядається структура машинобудівного комплексу України, схема міжгалузевих зв'язків у машинобудуванні, структура, спеціалізація та географія машинобудування України.

В статті рассматривается структура машиностроительного комплекса Украины, схема межотраслевых связей в машиностроении, структура, специализация и география машиностроения Украины.

Постановка проблеми. Важливість дослідження регіональних аспектів функціонування промисловості, зокрема машинобудування, пов'язана з трансформаційними процесами в економіці країни, демократизацією і децентралізацією управління, перенесенням тяжиння в управлінні з центру на місця, характером сучасної науково-технічної революції та її впливом на розвиток і розміщення продуктивних сил.

Сьогодні поряд з проблемами удосконалення розміщення машинобудівних виробництв першочергового значення набувають проблеми формування міжгалузевих зв'язків.

Аналіз останніх досліджень. Вагомий внесок у формування теоретичних основ регіональних досліджень промислового комплексу України внесли провідні вітчизняні вчені О.М. Алимов, А.І. Амоша, І.С. Бем, П.П. Борщевський, Б.М. Данилишин, М.І. Долішній, С.І. Дорогунцов, Ф.Д. Заставний, Б.М. Крижанівський, І.І. Лукінов, В.К. Мамутов, О.М. Паламарчук, В.І. Пила, В.А. Поповкін, М.Ф. Тимчук, М.І. Фашевський, А.М. Федоріщева, Л.Г. Чернюк, М.Г. Чумаченко та інші.

Водночас слід зазначити, що більшість наукових праць стосувалася проблем розвитку промисловості, особливостей її розміщення в умовах функціонування планової економіки. Недостатньо опрацьовані наукові положення, пов'язані з формуванням міжгалузевих зв'язків, насамперед машинобудування. У вітчизняній економічній науці 80-х років були спроби вивчення міжгалузевих зв'язків у машинобудуванні (М. Пашута, В. Козуб, В. Яцков та ін.). Незважаючи на те, що в цих працях ґрунтовно досліджені питання забезпечення потреб економіки держави у продукції машинобудування, вони в основному орієнтувалися на існуючу систему господа-

рювання. Проблема формування міжгалузевих зв'язків залишилася поза увагою дослідників, хоча в сучасних умовах вони безпосередньо впливають на ефективність функціонування машинобудівного комплексу.

В зв'язку з цим *метою даної статті* є дослідження та визначення міжгалузевих зв'язків, які виникають у машинобудівному комплексі.

Виклад основного матеріалу. Машинобудівний комплекс — один з найскладніших функціональних комплексів господарства. Машинобудівний комплекс дуже розгалужений і охоплює понад 200 спеціалізованих підгалузей і має тісні зв'язки з іншими галузями. Входять усі галузі машинобудування, крім годинкової. Цей комплекс є основою важкої індустрії і відіграє вирішальну роль у створенні матеріально-технічної бази України. На рис. 1 наведено структуру машинобудівного комплексу України.

Головне завдання комплексу — забезпечити потреби країни у машинах, обладнанні, побутовій техніці, різних знаряддях праці для галузей народного господарства і повністю реалізує всі досягнення НТП, забезпечує комплексну механізацію та автоматизацію будь-якого виробництва.

На рис. 2 наведено схему міжгалузевих зв'язків у машинобудуванні.

Машинобудівне виробництво залежить від інших видів промислової діяльності та здійснює тісні зв'язки з іншими галузями. Від металургійного комплексу машинобудування отримує метали, від паливо-енергетичного комплексу — електроенергію, газ, від невиробничої сфери — кадри, від легкої та хімічної промисловості — сировину. Тоді як машинобудування постачає усім їм машини, трактори, обладнання та інше устаткування.

Формування міжгалузевих зв'язків у

* Мартинюк І.В. — аспірантка Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, м. Луганськ.

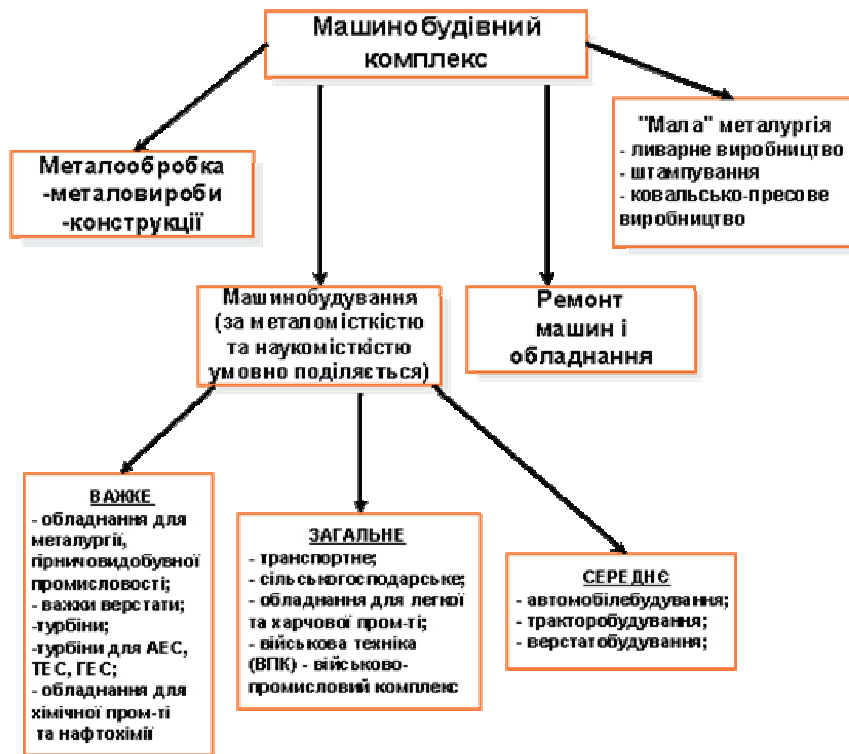

Рис. 1. Структура машинобудівного комплексу України

Рис. 2. Схема міжгалузевих зв'язків у машинобудуванні

машинобудуванні від структури, спеціалізація та географія машинобудування України. У таблиці 1 наведено структуру, спеціалізація та географія машинобудування України.

Висновки. Рівень розвитку машинобудування визначає загальний рівень економічного розвитку країни та її місце в міжнародному поділі праці. В середньому на машинобуду-

вання припадає третина вартості промислового виробництва та 35–40% його працівників. Машинобудівний комплекс дуже розгалужений і охоплює понад 200 спеціалізованих підгалузей і має тісні зв'язки з іншими галузями, такими як: металургійний комплекс, паливо-енергетичний комплекс, невиробнича сфера, легка і хімічна промисловості. Найбільшими виробниками

Таблиця 1

Структура, спеціалізація та географія машинобудування України

Структура галузі, підгалузі	Спеціалізація, продукція	Центри, завод (географія)	Принципи розміщення	Промисловий район
1	2	3	4	5
Важке машинобудування	виробництво металургійного обладнання, гірничо-шахтне, підйомно-транспортне, енергетичне, ковальсько-пресове	Дружківка, Горлівка, Ясинувата, Донецьк, Харків, Луганськ, Новокаматорськ	орієнтація на розвиток чорної металургії, на споживача	Придніпров'я Донбас
Металургійне обладнання	устаткування для домни і сталеплавильних печей	Дебальцеве		Донбас
	металева устаткування, металоконструкція	Маріуполь		
	чавуновози, шлаковози	Дніпропетровськ, Кривий Ріг, Марганець		
Підйомно-транспортне обладнання		Одеса, Львів – найбільші		
Енергетичне	турбіни для ГЕС, АЕС, ТЕС	Харків		Харківський
	силові трансформатори	Запоріжжя	орієнтація на споживача і на сировину (метали)	
	енергетичне електротехнічне устаткування	Київ, Дніпропетровськ, Львів, Полтава	орієнтація на споживача і на сировину (метали)	
	енергетичне дизелебудування	Токмак (Запорізька обл.), Первомайськ (Миколаївська обл.)	орієнтація на споживача і на сировину (метали)	
	кабельне виробництво	Київ, Харків, Одеса, Донецьк	орієнтація на споживача та сировину	Харківський Центральний
	електроізолявані матеріали	Луганськ, Слов'янськ, Львів	орієнтація на споживача на сировину	
	важкі верстати, ковальсько-пресові агрегати	Краматорськ, Харків, Дніпропетровськ		
Транспортне (без автомобілебудування) і залізничне	залізничні вагони; великотонні вагони	Кременчук, Дніпродзержинськ, Стаханов	орієнтація на сировину	Донбас Придніпров'я
тепловози	локомотиво- і вагонобудівні електровози ремонт тепловозів	Харків, Луганськ Дніпропетровськ, Київ, Одеса, Львів		
суднобудування (за призначенням 10 типів суден) морське, річкове	будівництво суден, ремонт суден, суднове машинобудування за призначенням: пасажирські і вантажні мішані		орієнтація на споживача готової продукції	Узбережжя Чорного та Азовського морів
морське	океанські, морські судна, танкери	Миколаїв 3 заводи	орієнтація на споживача готової продукції; на морські порти	Узбережжя Чорного та Азовського морів
	портові крани	Херсон 2 заводи		
	морські траулери	Київ		-/-
	суднобудування	Одеса		-/-
	судноремонт	Ллчівськ, Севастополь Керч, Маріуполь		Узбережжя Чорного та Азовського морів
річкове	пасажирські буксирні, судна, рефрижератори	Київ	орієнтація на споживача готової продукції	Узбережжя Чорного та Азовського морів
	катери, теплоходи, судна для озер	Херсон	орієнтація на річкові порти	Причорноморський район
	суднобудування, ремонт	Запоріжжя, Ізмаїл, Вилкове		
	верстат (з числовим програмним управлінням, автомати фрезерні, шліфувальні)	Київ, Харків, Дніпропетровськ, Краматорськ, Житомир, Одеса, Львів	орієнтація на кваліфіковані кадри, науково-дослідну конструкторську базу	
Точне машинобудування, виробництво приладів точних машин, інструментальні механізми (мінімальна металомісткість, висока кооперація, постачання деталей з різних регіонів та країн)	телевізори, електронно-обчислювальні машини, електронні мікроскопічні прилади, інструмент, побутова техніка	Львів, Київ, Харків, Сімферополь, Київ, Суми, Київ, Харків, Дніпропетровськ, Одеса, Львів, Донецьк, Запоріжжя, великі центри	орієнтація на споживача	Центр

машин та обладнання є розвинуті країни, Росія, Китай, деякі інші країни Центральної та Східної Європи.

Література

1. Машинобудування в Україні: тенденції, проблеми, перспективи / Під заг. ред. чл.-кор. НАН України Б.М. Данилишина. – Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2007. –

308 с.

2. Автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.10.01 / В.А. Романенко; НАН України. Рада по вивченню продуктивних сил України. – К., 2003. – 34 с.
3. Промисловий комплекс України: економічні трансформації та пріоритети розвитку/ Тарасова Н.В., Калініченко І.С., Горський А.М., Зарудна О.С. – К.: Науковий світ, 2005. – 182 с.